

Elesettek, ünnepi áldozatok, adók Listák a klasszikus görög világban

Németh György
egyetemi tanár, DSc, ELTE BTK Ókortörténeti Tanszék,
nemeth.gyorgy@btk.elte.hu

A görög világban az információközlés egyik legelterjedtebb módja a feliratállítás volt. A rövid ideig használatos információkat fehérre festett fatáblákra írták, a hosszabb időre megőrizni szándékozott információkat, listákat azonban márványba vésték és közterületen kiállították. Az előadás a Kr. e. 5/4. századi listaállítási szokásokat vizsgálja meg a háborúban elesett hősök névlistáitól az egyik legmonumentálisabb görög feliratig, a déloszi szövetség éveken keresztül vezetett adólistáiig. A listák szerkezete különbözött egymástól, mivel alkalmazkodott az éppen aktuális tartalomhoz.

Az elesettek névlistái többnyire községenként vagy phülénként sorolták fel a háború áldozatait. Volt azonban, hogy egy fegyvernem áldozatait külön kiemelték. A Kr. e. 392-ben lezajlott korinthoszi csatában elesett lovasok felirata így hangzott:

"Ezek a lovasok estek el Korinthosznál: Antiphanész a phülarkhosz, Melésziasz, Onétóridész, Lüsiztheosz, Pandios, Nikomakhosz, Theangelosz, Phanész, Démoklész, Dexileósz, Endelosz. Koróneiánál: Neokleidész."

Az úgynevezett áldozati naptárak valójában nem naptárak voltak, csak a mai kutatók számára működnek naptárként. Egy község lakói havonta felírták, hogy melyik ünnepen melyik istennek vagy hérósnak milyen állatot áldoztak, és az mennyibe került a kultuszközösségnek. Számukra tehát ez a rendszeres elszámolás dokumentuma volt a közösség felé, számunkra azonban pontosan rögzíti az egymást követő ünnepek rendjét. Nézzünk egy példát egy thorikoszi áldozati naptárból:

"Boédromiön havában a Proéroszia alkalmával: a városi Zeusznak egy válogatott juhot, egy válogatott malacot. Automenaiban| egy vásárolt malacot teljesen égessenek el, a résztvevőknek a pap nyújtson lakomát. Kephalosznak egy válogatott juhot. Prokrisznak egy asztalnyi áldozatot. Thorikosznak egy válogatott juhot. A thorikoszi hősnőknek egy asztalnyi áldozatot. Szunionban Poszeidónnak egy válogatott bárányt. Apollónnak egy fiatal hímnemű kecskét..."

Ezek a "naptárfeliratok" a görög vallástörténet különösen becses forrásai, bár első ránézésre meglehetősen repetitívnek tűnnek.

Athén a görög-perzsa háború után megszervezte a déloszi szövetséget, amelyben azoknak a tagállamoknak, amelyek nem állítottak hajót a közös flottába, szövetségi hozzájárulást, valójában adót kellett fizetniük. Az évi befizetéseket hatalmas kőtáblákra jegyezték fel évente és adóközvetenként meghatározott sorrendben. Ez az egyetlen forrás, amelyből tudjuk, pontosan melyik poliszok voltak a szövetség tagállamai, és bizonyos években mely tagállamok halmoztak fel adósságot, vagy próbálkoztak a szövetségtől történő elszakadással.